

Luhangan kunta

HYVINVOINTIKERTOMUS 2017

Sisältö

1. JOHDANTO	3
2. LUHANGAN KUNTA, KOTI PÄIJÄNTEEN RANNALLA.....	4
3. KUNNAN RAKENTEET, TALOUS JA ELINVOIMA.....	4
4. TEKNINEN TOIMI.....	6
5. PERUSTURVA	8
5.1. Kuntalaisten kuuleminen Swot-analyysin avulla.....	9
5.1.1. Swot –analyysin tulokset.....	10
5.2. Lapsiperheet ja lapsiperheiden palvelut Luhangassa.....	12
5.2.1. Päivähoito.....	13
5.2.2. Lapsiperheiden muut palvelut.....	14
5.2.3. Tulevaisuus	15
5.3. Aikuiset ja työikäisten palvelut.....	15
5.3.1. Tulevaisuus ja kehittämisen alueet	16
5.4. Ikäihmiset ja vanhuspalvelut Luhangassa.....	16
5.4.1. Ikääntyneet:.....	18
5.4.2. Johtopäätökset ja konkreettiset toimenpiteet.....	19
5.4.3. Tulevaisuus ja kehittämisen haasteet.	19
6. SIVISTYSTOIMI	22
6.1. Sivistyslautakunta.....	22
6.2. Opetustoimi.....	23
6.2.1. Oppilashuolto	23
6.2.2. Opetussuunnitelma	24
6.2.3. Esikoulu.....	25
6.2.4. Peruskoulun alakoulu	26
6.2.5. Mahdollisuudet ja kehittymisalueet.....	27
6.3. Kirjasto.....	28

6.3.1. Mahdollisuudet ja kehitymisalueet.....	28
6.4. Kulttuuritoimi	29
6.5. Liikunta ja ulkoilu.....	29
6.5.1. Mahdollisuudet ja kehitymisalueet.....	29
6.6 Kansalaisopistotoiminta	29
6.7. Nuorisotoiminta.....	29
6.8. Musiikki- ja muu taidetoiminta	30
6.9. Tulevaisuus, mahdollisuudet ja kehitymisalueet yleisesti	30
7. MAAKUNNALLISEN SOTE –UUDISTUKSEN VAIKUTUKSET	31
8. YHTEENVETO JA PAINOPISTEALUEET TULEVALLA VALTUUSTOKAUDELLA	32

1. JOHDANTO

Uusi terveydenhuoltolaki (1326/2010, §2) velvoittaa kunnat valmistelevaan hyvinvointikertomuksen kerran valtuustokaudessa. Hyvinvointikertomuksen valmistelu on eri toimijoiden yhteinen hyvinvointiasioiden oppimisprosessi.

Hyvinvointikertomus on luottamushenkilöitä ja viranhaltijoita palveleva yhteenveto kuntalaisten hyvinvoinnista. Hyvinvointikertomus valmistellaan kunnassa ja se toimii hyvinvointipolitiikan suunnittelun, arvioinnin ja raportoinnin työvälineenä.

Hyvinvointikertomus on kuvaus kunnan hyvinvointipolitiikasta, väestön terveydestä ja hyvinvoinnista, terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavista muutoksista, palvelujärjestelmän kyvystä vastata hyvinvointitarpeisiin sekä ehkäisevästä työstä sen kustannuksista ja vaikutuksista.

Kyseessä on Luhangan kunnan ensimmäinen hyvinvointikertomus. Tavoitteiden ja toteutuksen pitää olla kuntalaisten hyväksymiä, joten kertomus hyväksytään hallituksessa ja valtuustossa ja viedään tiedoksi muihin lautakuntiin ja toimielimiin.

Luhangan kunnan hyvinvointia määrittelee erityisesti ikäihmisten hyvinvointi, sillä kunnassa on lähes 40 % 65 vuotta täyttäneitä. Tilanne peilaa terveyspalvelujen merkitystä ja saatavuuden tärkeyttä. Tärkeää on tehdä ratkaisuja jotka saavat myös lapsiperheet viihtymään Luhangassa. Isona haasteena on työllisyyteen liittyvät asiat. Luhangan kunnan alueella ei ole paljon työpaikkoja ja työllistämiseen liittyviä tukitoimia on vaikea järjestää. Työ on monelle itseisarvo jo sinällään.

Hyvinvointi on kokonaisvaltainen asia ja aina myös henkilökohtainen kokemus ja tuntemus. Ihmisen hyvinvointi koostuu ainakin fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnista, mutta myös ympäristöstä (turvallisuus, esteettisyys ym), palveluista sekä toimintamahdollisuuksista ja kokemuksesta vaikuttaa asioihin (itseääräämisoikeus).

Hyvinvointityöryhmässä ovat olleet mukana seuraavat henkilöt: perusturva: perusturvajohtaja Sirpa Hyytiäinen ja toimistosihiteeri Kristiina Salminen, palvelukeskus Tuuliharju: johtaja Asta Tiitta, koulu- ja kulttuuritoimi: koulunjohtaja Leila Qvist-Pettersson, tekninen toimi: rakennustarkastaja Risto Salonen, ympäristötarkastaja: Marika Masalin-Weiijo ja terveyspalvelut. Päivähoidosta mukana yhdessä kokouksessa on ollut perhepäivähoitaja Sirkka Virtanen. Työryhmä on kokoontunut viisi kertaa.

Hyvinvointikertomuksen tavoitteena on toimia selkeänä katsauksena Luhangan asukkaiden ja ympäristön hyvinvoinnin tilaan, jotta kuntalaiset ja heidän edustajansa voisivat helpommin nopeuttaa asioiden valmistelua ja nähdä selkeämmin keskeiset painopistealueet ja luoda toteutettavissa olevat strategiset hyvinvoinnin linjaukset.

(Sirpa Hyytiäinen, perusturvajohtaja)

2. LUHANGAN KUNTA, KOTI PÄIJÄNTEEN RANNALLA

Luhangalle on leimallista sijainti Päijänteiden rannalla. Tämä on asettanut omat vaatimuksensa kuntapalvelujen tuottamiselle kaikille kuntalaisille niin kirkonkylällä, Tammijärvellä kuin myös vesistöjen rikkoman kunnan muissa osissa. Toisaalta siitä on muodostunut mahdollisuus uuden luomiseen ja ranta-alueiden hyödyntämiseen mm. uusina rakennuspaikkoina.

Kunnan vahvuudeksi ja vetovoimatekijäksi voidaan lukea rauhallinen, turvallinen ja terveellinen asuinympäristö, jossa toteutuu lähtökohtaisesti hyvät edellytykset niin fyysiselle kuin psyykkisellekin hyvinvoinnille. Tämä syntyy ilman erityisiä kustannuksia luontaisesti luonnon-olosuhteiden ja tasapainoisen ihmisen ja luonnon välisen suhteen seurauksena.

Kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi kunta on toteuttanut monia toimia, jotka ovat kuntalaisille ilmaisia aivan samalla tavalla kuin myös luonto on ilmainen hyvinvoinnin lähde. Kunnan sisäliikuntapaikat ja kuntosalit ovat kuntalaisille ilmaisia. Kunta on myös rakentanut v. 2006 Kylätalon, mikä on vapaan kansalaistoiminnan keskus ja tarjoaa ilmaiset harrastetilat kuntalaisille sekä ilmaiset kokoontumistilat yleishyödyllisille toimijoille. Tässä yhteydessä kunta on myös edistänyt aktiivista kulttuuritoimintaa avustuksin ja monin järjestelyin yhteistoiminnassa eri toimijoiden kanssa. Kunnalla on edelleen myös kaksi kirjastoa ja sopimus kansalaisopistotoiminnan järjestämisestä Luhangassa Jyväskylän seudun kansalaisopiston kanssa. Uuden koulun rakentamisen myötä myös Tammijärvellä järjestetään vapaan kansalaistoiminnan tiloja ns. vanhan koulun yhteyteen. Väestöpohjaan nähden kunnalla on tarjota vähintäänkin riittävästi kokoontumistiloja asukkaalleen.

Kuntaturvallisuuden näkökulmasta huomionarvoista on kunnan keskeisten palvelukeskusten järjestäminen varavoiman piiriin. Tämä valmius antaa mahdollisuuden poikkeusolojen evakuointikeskusten toteuttamiselle ja luo osaltaan turvalliset olosuhteet kuntalaisille kaikissa olosuhteissa.

Kunnan käytettävissä oleviin resursseihin nähden Luhangan kunta on voinut tarjota kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi vähintäänkin vastaavanlaiset edellytykset kuin mitä suuremmissa kunnissa on.

3. KUNNAN RAKENTEET, TALOUS JA ELINVOIMA

Kunnan ylimpänä päättävänä toimielimenä on 15-jäseninen kunnanvaltuusto ja asioita valmistelevana ja toimeenpanevana toimielimenä toimii 7-jäseninen kunnanhallitus. Valtuuston ohessa toimii tarkastuslautakunta ja lisäksi eri hallintokunnissa on omat lautakuntansa.

Luhangan kunnan talous on ollut vakaa viime vuodet. Kunta on tehnyt ylijäämäisiä tilinpäätöksiä vuodesta 2011 lukien viiden vuoden ajan, pois lukien v. 2012, jolloin muodostui pieni alijäämä. Kunnan kertynyt taseyliäämä on yli 2,2 miljoonaa euroa ja huomionarvoista on, että kunnallisveroprosentti on ollut yli kymmenen vuotta 19,00 ja vuodesta 2016 lukien 18,50. Kunnan

palvelujen tuottaminen edullisella kunnallisveron tasolla on ollut kunnan ja kuntalaisten etu. Tältä osin voidaan todeta, että kunnan talous on tuottanut vähintäänkin kohtuullisella tasolla hyvinvointia kuntalaisille, kun palvelut ovat toimineet moitteetta, eikä niiden johdosta ole syntynyt keskimääräistä suurempaa verorasitusta kuntalaisille. Luhangan kunnan kunnallisveroprosentti on selvästi maakunnan edullisin ja myös koko maan vertailussa selvästi keskimääräistä edullisempi. Vuoden 2016 lopulla kunnan kassavarat eli rahoitusomaisuus oli suurempi kuin kunnan pitkäaikaisten lainojen määrä.

Kunnan käyttötaloudesta yli puolet on toteutunut asiakaspalveluostoina eri kuntayhtymistä. Kunnan omat henkilöstökustannukset ovat vastaavasti olleet noin kolmannes käyttötaloudesta. Toistaiseksi kunta on ollut hyvin riippuvainen kunnan ulkopuolisten palvelutuottajien toiminnasta ja taloudesta. Maakunta- ja soteuudistuksen toteutuessa v. 2019 tämä suhde muuttuu olennaisesti.

Luhangan tilinpäätöstietoja

	TP2016	TP2015	TP2014	TP 2013	TP 2012	TP 2011
1000 euroa						
TULOT						
Verotulot yhteensä	2329	2522	2422	2228	1968	2001
Kunnallisvero	1593	1810	1789	1675	1516	1575
Kiinteistövero	498	445	387	344	289	285
Yhteisövero	238	267	246	209	163	220
Valtionosuudet	3088	3050	3302	3207	3280	2963
Toimintatuotot*	1107	1010	1023	797	788	673
MENOT*						
Sivistystoimi	836	873	890	893	910	813
Perusturva	4047	3677	4107	4120	4190	3858
Tekninen toimi	1008	888	702	711	670	609
Keskushallinto	412	404	408	387	367	360
Vuosikate	236	946	643	285	10	112
Satunnaiset tuotot nto	68	5	281	69	235	272
Poistot	202	198	221	244	265	256
Yli- / alijäämä	101	753	703	97	-36	92
Investoinnit	544	64	50	306	848	803
Lainat	1230	1336	1446	1556	1667	1195
Lainat per asukas (€/asukas)	1627	1759	1898	2042	2162	1492
Asukasmäärä	756	760	762	762	771	801

*) sisältää sisäisiä eriä 178 572 €

Kunnan elinvoimaan vaikuttaa luonnollisesti ikärakenne, väestökehitys ja sen mukaan kehittyvä huoltosuhte. Kunnan ikärakenne on maamme vanhusvoittoisimpia, väestökehitys on ollut pitkään aleneva ja huoltosuhte on heikentynyt tämän kehityksen seurauksena. Huolimatta kuntatalouden hyvästä tilanteesta seuraa väestörakenteen kehityksestä jossain vaiheessa väistämättä vaikutuksia myös kuntatalouteen. Toistaiseksi kunta on kyennyt tarkalla taloudenpidolla sopeuttamaan käyttötalousmenoja tulojen mukaan. Kuntarakenteen muuttuessa v. 2019 kuntaan jää tehtävät, joiden osalta päätösvalta on täysin kunnalla ja siten talouden hallintaan tulee nykyistä enemmän ennustettavuutta.

Väestökehityksestä huolimatta ja toisaalta lähivuosien muutoksiin varautuneena Luhangan kunta haluaa olla myös tulevaisuusorientoitunut. Tässä tarkoituksessa kuntaan rakennetaan uusi koulu, jonka on tarkoitus toimia alakouluna ensi syksystä vuosikymmeniä eteenpäin aivan samoin kuin nykyinen Tammijärven koulu on toiminut 1950-luvun lopulta alkaen tähän päivään saakka. Samassa ratkaisussa on myös säästetty kunnan käyttötalousmenoissa, kun alakoulu keskitettiin yhteen kouluun. Tulevaisuuteen suuntautuvien ajatusten mukaan kuntaan on rakennettu myös nopea valokuituverkko, joka luo mahdollisuuksia kotitalouksien verkkoliittymien lisäksi myös yritystoiminnan laajakaistayhteyksille. Kunta on investoinut viimeisen kymmenen vuoden aikana lähes viisi miljoonaa euroa uusinvestointeina ja infrastruktuurin korjausinvestointeina, mitä voidaan pitää erittäin merkittävänä lukuna, kun huomioon otetaan väestöpohja ja kunnan talouden koko.

(Reijo Urtti, kunnanjohtaja)

4. TEKNINEN TOIMI

Liikenneolosuhteet: Tavoitteena on toimiva, turvallinen ja viihtyisä liikkumis- ja oleskeluympäristö. Joukkoliikenteen osalta kunta on pitkälti koulukuljetusten varassa. Yksityistieavustuksia vuonna 2015 jaettiin 32 000 €. Kesällä kuntalaisille järjestetään asiointikytyi Joutsaan.

Viher- ja virkistysalueet: Rakennettua puistoa Luhangassa on kirkonkylällä Luhankajoen varressa.

Jätteet: Jätteiden kuljetuksessa kunnassa on käytössä ns. sekajärjestelmä eli asukkaat joko tekevät sopimuksen suoraan jätteenkuljetusyrityksen kanssa tai vievät jätteet itse sekajätteen keräyspisteisiin. Kiinteistöjen sekajätteen vastaanottoa varten eri puolilla kuntaa on yksitoista vastaanottopistettä. Hyötyjätteen vastaanottoa varten pisteitä on 12. SER- ja vaarallisen jätteen keräys järjestetään vähintään kerran vuodessa joko kiertävänä keräyksenä tai parin viikon konttikeräyksenä.

Rakentamisen laatu: Rakennuslupien myöntämisen yhteydessä varmistetaan, että rakennettu ympäristö on turvallista, terveellistä ja viihtyisää sen käyttäjille ja sitä kunnossapitäville. Vuonna 2014 rakennus- ja toimenpidelupia myönnettiin 52 kpl.

Luonnonsuojelu: Luhangan kunnan alueelle sijoittuu kolme Natura 2000-suojelualueverkoston aluetta.

Vesien tila: Luhanka on saaristoinen Päijänteen rantakunta. Vesistöt elävöittävät maisemakuvaa ja tarjoavat mahdollisuuksia virkistäytymiseen. Vesistöjen tilalla on suuri merkitys hyvinvoinnin kannalta. Veden laatuluokka Päijänteessä on hyvä. Myös toisen luokitellun järven, Tammijärvi-Hauha, laatuluokka on hyvä.

Radon: Luhangassa pientaloissa mitatuista radonpitoisuuden vuosikeskiarvoista vähintään 10 prosenttia ylittää arvon 400 Bq/m³. Tämän vuoksi työpaikkojen radon mittaus on pakollinen. Koulun ja päiväkotien radon mittaukset on tehty vuonna 2015 ja Tammijärven liikuntasalin sekä kirjaston mittaukset v. 2017. Mittaustulokset eivät ylittäneet raja-arvoja.

Talousvesi: Luhangan kirkonkylässä käytettävä talousvesi tuotetaan Turhalan vedenottamalla. Tammijärvellä käytettävä vesi tuotetaan Joutsassa. Talousvesi on pääsääntöisesti ollut STM:n asetuksen laatuvaatimusten ja –suositusten mukaista. Kirkonkylällä veden tuotannosta ja jakelusta vastaa kunnan vesilaitos. Muualla kunnassa veden jakelusta vastaa Tammijärven vesiosuuskunta.

Uimavesi: Luhangan kunnan alueella on kaksi uimarantaa, joiden uimaveden laatua seurataan säännöllisesti uimakauden aikana. Rannat ovat asetuksen mukaisia pieniä uimarantoja ja uimakauden (15.6.-31.8) aikana niiltä otetaan kolme näytettä. Uimaveden laatu on viime vuosina täyttänyt toimenpiderajat eikä uimarannoille ole tarvinnut asettaa käyttörajoituksia. Uimarannoille on tehty turvallisuusasiakirja.

Melu: Melu on ääntä, joka koetaan häiritsevänä ja epämiellyttävänä. Jatkuva melu heikentää elinympäristön viihtyisyyttä ja laatua. Maakunnallisesti merkittäviä luonnon hiljaisia alueita Luhangassa on kolme. Vuonna 2015 melua on mitattu Latamäen tuulivoimalapuiston ympäristössä. Mittaustulosten mukaan asuinrakennusten läheisyydessä mitatut pitkäaikaiset keskiäänitasot alittavat selvästi ympäristömelulle asetetut yleiset ohjearvot.

Asukaspalaute: Teknisen toimen onnistumista hyvinvoinnin edellytysten luojana voi arvioida asukaspalautteen ja asuinympäristöön kohdistuvan tyytyväisyyden valossa. Palautetta palveluista saadaan muutamia kertoja vuodessa useimmiten puhelimitse. Yleisimmät palautteet koskevat

talvella liukkauden torjuntaa ja kesällä viheralueiden hoitoa. Satunnaisesti palautetta tulee myös jätteenkeräyspisteisiin liittyen.

(Risto Salonen, rakennustarkastaja ja Marika Masalin-Weijo, ympäristötarkastaja)

5. PERUSTURVA

Luhangan perusturvan asioista päättää perusturvalautakunta, jossa on seitsemän jäsentä. Lautakunta kokoontuu 11-12 kertaa vuodessa eli noin kerran kuukaudessa.

Luhangan perusturva muodostuu laajasta kokonaisuudesta erilaisia ja eri ikäisille suunnattuja peruspalveluja. Tällaisia ovat mm. päivähoito, vanhusten kotihoito, kaikenikäisten omaishoito, ikäihmisten laitoshoido, harkinnanvaraiset tuet, lastensuojelu, lapsiperheiden oikeudelliset palvelut, perhetyö, koulukuraattorin palvelut, Kelan yhteispalvelut, kuntouttava työtoiminta, vammaispalvelut, päihdetyö ja ehkäisevä työ yleisesti jne.

Terveydenhuollon puolella kunnassa toimii seuraavat terveyskeskuspalvelut: lääkärin vastaanotto kerran viikossa, samoin terveydenhoitajan ja laboratorion palvelut sekä diabetes- välineiden jako ja hammashoidon palvelut (hammaslääkäri ja suuhygienisti). Muut palvelut saadaan lähinnä Keski-Suomen seututerveyskeskuksen Joutsan toimipisteistä.

Luhangan kunta ostaa myös osan sosiaalityöntekijän palveluista Joutsan kunnan sosiaalitoimesta. Kyseinen sosiaalityöntekijä toimii työparina lasten ja perheiden erityispalveluissa. Joutsan sosiaalitoimelta ostetaan myös koulukuraattorin palvelut (lähinnä 1x kk/ 2h ja tarvittavat palaverit ja tapaamiset) ja lastenvalvojan palvelut.

Työntekijöitä perusturvan alaisuudessa on 26. Hallinnossa toimii 1,5 työntekijää (perusturvajohtaja ja toimistos sihteeri).

Erytispalvelut hankitaan ostopalveluina tai toimeksiantosopimuksina lähinnä lähikunnista.

Luhangan kunnan perusturvan tavoitteena on kuntalaisten kokonaisvaltainen hyvinvointi ja sen kehittäminen mikä tapahtuu yhteistyönä kunnan eri toimijoiden välillä ja yli kuntarajojen. Tärkeää on kuntalaisten osallisuuden mahdollistaminen ja olemassa oleva yhteisöllisyys.

5.1. Kuntalaisten kuuleminen swot -analyysin avulla

Perusturvassa koettiin tärkeäksi selvittää kuntalaisten kantaa Luhangan kunnan hyvinvoinnin tilasta ja sitä mitä asioita pitäisi kehittää kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi edelleen.

Selvittämisen apuna käytettiin SWOT –analyysia nelikenttämenetelmää , joka on todettu toimivaksi menetelmäksi erilaisia strategioita laadittaessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Menetelmässä pohditaan asioita sisäisen ja ulkoisen ympäristön näkökulmasta. Analyysissä kirjataan ylös ja analysoidaan sisäiset ja ulkoiset vahvuudet ja heikkoudet sekä ulkoiset mahdollisuudet ja uhat.

	+	-
Sisäinen ympäristö	S Vahvuudet	W Heikkoudet
Ulkoinen ympäristö	O Mahdollisuudet	T Uhat

Perusturvajohtaja on selvittänyt asiaa swot –analyysin kautta päivähoiton henkilökunnalta, päivähoitoneuvostossa, vanhus- ja vammaisneuvostossa ja eläkeläisyhdistyksen kokouksessa sekä perusturvalautakunnan jäseniltä. Asiaa on selvitetty myös vanhuspalveluiden henkilökunnan keskuudessa johtaja Asta Tiitan johdolla.

Kirjallisen tuotoksen kokoamisesta vastasi perusturvajohtaja.

5.1.1. Swot –analyysin tulokset

SWOT –analyysin avulla on pohdittu mieltien kunnan organisaation sisältä tulevia vahvuuksia ja heikkouksia hyvinvoinnin näkökulmasta ja mitä mahdollisuuksia ja uhkia hyvinvoinnin kannalta kunnan organisaation ulkopuolelta on odotettavissa.

Keskeisimmät vastaukset koskien sisäisiä vahvuuksia olivat:

pienet opetusryhmät, hyvä yhteistyö kunnan eri tahojen ja kolmannen sektorin kautta, luonnonläheisyys, kaksi kirjastoa, hyvät atk-laitteet, ammattitaitoinen henkilöstö (sivistystoimi)

asiakkaat tuttuja, kasvatuskumppanuus, esimies helposti tavattavissa, lasten turvallisuus huomioitu (päivähoito)

ikäihmisten palvelupäivä, vapaaehtoistyö ja VPK-toiminta (Eläkeliiton Luhangan yhdistys 9.3.2016)

yhteisöllisyys, naapuriapu, rauhoittava luonto, paikalliset perusterveydenhuollon palvelut, järjestöjen toiminta (vanhus- ja vammaisneuvosto 25.2.2016)

Hyvä perusturva. pienuus, luonto, turvallisuus, yhteisöllisyys (päivähoitoneuvosto 6.4.2016)

Keskeisimmät vastaukset koskien sisäisiä heikkouksia olivat:

pieni henkilöstö, yhden ihmisen työmäärä on suuri ja asioiden hallinta laaja-alaista , kirjastossa audiovisuaalisten aineiston määrärahat pieniä (sivistystoimi)

Liian vähän kunnallisia hoitopaikkoja vanhuksille (vanhus- ja vammaisneuvosto 25.2.2016)

ikä rakenne ja kokoontumispaikkojen puute, yhteinen järjestötila/tila (Eläkeliiton Luhangan yhdistys 9.3.2016)

muuttoliike, liian pieni kunta, ikätovereiden puute lapsilla ja nuorilla, ei harrastusmahdollisuuksia (päivähoitoneuvosto 6.4.2016)

Keskeisimmät vastaukset koskien ulkoisia mahdollisuuksia olivat:

yhteistyö päivähoidon kanssa ja eri kirjastojen välillä (sivistystoimi), luonnon ja kolmannen sektorin hyödyntäminen opetuksessa, hankerahoitukset, yhteistyö kolmannen sektorin kanssa (sivistystoimi)

lapset saman katon alle (päivähoito)

sote- uudistus oikein toteutettuna, palvelujen säilyminen (vanhus- ja vammaisneuvosto)

luontoharrastusten lisääminen, samoin kuin liikuntamahdollisuuksien, vapaaehtoistyön kehittäminen, sote-uudistus (Eläkeliiton Luhangan yhdistys 9.3.2016)

uusia kuntalaisia, valokuituverkko ja sen tuomat edut, ikäihmisten tietotaidon hyödyntäminen (päivähoitoneuvosto 6.4.2016)

Keskeisimmät vastaukset koskien ulkoisia uhkia olivat:

oppilaskato, koulujen lakkauttaminen, kirjastojen lakkauttaminen, toimijoiden ikääntyminen, väestön väheneminen, pienet määrärahat (sivistystoimi)

palveluiden loppuminen, lapsiperheiden muutto pois paikkakunnalta, työvoiman vähyyt, ikääntyminen (päivähoito)

sote-uudistus väärin toteutettuna, palvelujen väheneminen, väestön väheneminen ja ikääntyminen (vanhus- ja vammaisneuvosto)

Terveyspalvelujen lakkaaminen ja muiden lähipalvelujen väheneminen, kevyen liikenteen väylien vähyyt, hälytysajoneuvojen saapumisaika on pitkä (Eläkeliiton Luhangan yhdistys 9.3.2016)

sote-uudistus, kyläkaupan olemassaolo, palveluiden häviäminen, vanhuspalveluiden kasvavat menot (päivähoitoneuvosto 6.4.2016)

5.2. Lapsiperheet ja lapsiperheiden palvelut Luhangassa

Yleistä

Luhangan kunta ja sen luonto tarjoavat virikkeellisen ja esteettisen kasvu- ja leikkiympäristön lapsille. Monella lapsella on isovanhemmat lähellä ja siten sukupolvien välinen yhteys säilyy ja monenlaiset perinteet siirtyvät eteenpäin.

Luhangassa lapsien määrä ja syntyvyys vaihtelee vuosittain suuresti. Vuonna 2016 syntyi 4 lasta ja vuonna 2015 syntyi 1 lapsi ja vuonna 2014 syntyi 10 lasta.

Luhangassa toimivien lasten toimintaan liittyvien järjestöjen kanssa on tehty yhteistyötä. Lapsille toimintaa järjestävät mm. Mannerheimin lastensuojeluliitto, Tammijärven Tammi, Luhanka - Judinsalo kyläyhdistys (LuJu) ja seurakunta. Heidän merkityksensä ehkäisevän työn ja terveyden näkökulmasta näkökulmasta on suuri.

Kunta järjestää erilaisia tapahtumia lapsiperheille ympäri vuoden.

Perusturvassa toimii perusturvajohtajan lisäksi lapsiperheiden sosiaalityöstä vastaava sosiaalityöntekijä (Joutsan sosiaalitoimesta).

Päivähoidon merkitys lapsen kehityksen seuraajana on merkityksellinen. Varhainen puuttuminen ehkäisee monia asioita ja auttaa lasta ja perhettä oikeiden tukitoimien piiriin.

Kotihoidon vastuulla oleva lapsiperheiden tilapäinen kotipalvelu palvelee lapsiperheitä tukemalla vanhempien jaksamista ja työskentelemällä ehkäisevästä näkökulmasta.

Neuvolatoiminta tapahtuu Joutsassa. Lastenneuvola ja kouluterveydenhuolto ovat keskeisiä yhteistyökumppaneita.

Koulu tarjoaa kuraattorin, koulupsykologin ja erityisopettajan ja terveydenhuollon palveluja ja tarvittaessa erilaisia tukiryhmiä.

Koulu järjestää omaa kerhotoimintaa ja esikoulu- ja iltapäiväkerhotoimintaa lapsille ja toimii tiiviissä yhteistyössä Tammijärven perhepäivähoidon kanssa.

Luhangan kunta laatii yhteistyössä Joutsan kunnan kanssa lapsiperheiden hyvinvointisuunnitelmaa. Luhangan sivistystoimi on ollut mukana laatimassa suunnitelmaa kouluikäisten kohdalla.

5.2.1. Päivähoito

Luhangan kunnassa päivähoitoa hallinnoi perusturva.

Luhangan kunnan päivähoitoa ja sen toteuttamista määrittelevät YK: lapsenoikeuksien julistus, varhaiskasvatuslaki ja eettiset periaatteet.

Tavoitteena on hyvinvoiva perhe, jolla on mahdollisuus vaikuttaa päivähoiton sisältöön ja oman lapsen kasvatuseriaatteisiin tasa-arvoisena toimijana.

Ajankohtaista tilastotietoa lasten osalta:

Alle kouluikäiset:**Luhanka 2010-2020**

ikä	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0	6	5	7	6	9	1	6	6	5	5	5
1	6	6	5	7	6	10	5	5	6	6	5
2	4	5	6	5	6	5	9	5	5	4	5
3	2	4	5	7	5	6	4	7	5	5	5
4	5	2	4	6	7	5	6	6	7	5	5
5	4	4	2	4	6	7	5	6	6	8	4
6	6	4	4	2	3	7	7	5	4	4	7
	33	30	33	37	42	41	42	40	38	37	36

Luhangassa toimii kaksi päivähoitopaikkaa eli ryhmäperhepäiväkotiä: Tammijärven toimipiste ja Kirkonkylän toimipiste. Kummassakin on 8, 5 paikkaa. Luhanka kuuluu päivähoiton osalta Keski-suomen seutuyhteistyökuntiin. Yhteisesti sovitut toimintatavat sitovat Luhankaa. Luhangan kunta tarjoaa paikkoja myös ulkopaikkakuntalaisille (mikäli päivähoitossa on tilaa) ja luhankalaisia lapsia voi olla hoidossa myös muualla esim. Jyvässeudulla.

Päivähoitossa kolme vakituista työntekijää ja sen lisäksi työskentelee sijaisia.

Päivähoiton piirissä oli vuoden 2016 aikana yhteensä 26 lasta.

Päivähoito tekee yhteistyötä esikoulun kanssa esim. tapaamalla yhteisissä kerhoissa, tekemällä yhteisiä retkiä ja vierailuja toistensa luo ym. Tämä auttaa lapsia tutustumaan tulevaan kouluympäristöön ja siellä oleviin koululaisiin.

Luhangassa on lisätty vanhempien ja lasten osallisuutta päivähoitoasioiden osalta. Lapsilla on ollut teemana unelmien päivähoitopaikka ja vanhemmat voivat lasten kanssa osallistua päivähoitoneuvostoon kaksi kertaa vuodessa. Neuvostossa käsitellään ajankohtaisia asioita sekä perusturvan että vanhempien taholta. Tiedottamista on lisätty ja uudet perheet saavat tietopaketin jossa on tietoa esim. lapsiperheille tarjottavasta toiminnasta Luhangassa, hyvityskäytännöistä yms.

Päivähoitossa on jatkettu ikäihmisten ja lasten välistä yhteistyötä. Työntekijät ovat jatkaneet tarkempien toimintasuunnitelmien tekemistä. Päivähoitokauden alussa täytetään varhaiskasvatussuunnitelma vanhempien kanssa ja käydään kasvatusyhteistyökeskustelu. Toimikauden lopussa työntekijät käyvät palautekeskustelun vanhempien kanssa.

Päivähoitolapsille järjestetään monenlaista toimintaa niin kasvatuksen kuin oppimisen ja ilon kokemisen merkeissä. Teemoina päivähoitossa on ollut mm. iloa liikkumalla –teema sekä liikenneturvallisuus. Juhlapyhiä vietetään perinteisin menoin ja lasten syntymäpäiviä vietetään. Päivähoitossa opetellaan monenlaisia asioita kuten värejä, kasveja, myrkyllisiä asioita yms. Lapsen osallisuus ja mielipiteiden kuunteleminen sekä yhteistyö vanhempien kanssa on koettu tärkeäksi.

Yhteistyötä on tehty kiertävän erityislastentarhanopettajan ja puheterapeutin kanssa.

5.2.2. Lapsiperheiden muut palvelut

Päivähoiton ja järjestötoiminnan sekä opetustoimen tarjoamien palvelujen lisäksi kunta tarjoaa lapsiperheille myös erityispalveluja lapsiperheiden tarpeiden mukaisesti. Tällaisia palveluja ovat esim. lapsiperheiden perhetyö, lastensuojelun avopalvelut, puheterapeutin tai toimintaterapeutin palvelut, perheneuvolan palveluita jne.

Palvelut toteutetaan yhteistyönä vanhempien kanssa ja heidän asiantuntijuutensa lapsen ja perheen asioissa on keskeistä.

Luhangan kunta on mukana hallituksen LAPE- hankkeessa jossa kehitetään lapsiperheiden hyvinvointipalveluja ja pyritään keskittämään lapsiperheiden palveluja ” saman katon alle”.

Luhanka ja Joutsa ovat samassa työryhmässä ja asian osalta on keskusteltu Luhangan opetustoimen esimiehen kanssa.

5.2.3. Tulevaisuus

Luhangan kunnan perusturva jatkaa päivähoidon kehittämistä yhteistyössä em. toimijoiden kanssa lasten ja vanhempien näkökulma huomioiden.

Lähitulevaisuudessa Luhangan kunnassa laaditaan yhteistyössä päivähoidon, koulun ja vanhempien kanssa uudenlainen varhaiskasvatussuunnitelma lapsen vasu, jossa on tarkoitus huomioida kunnan erityispiirteet niin että suunnitelma vastaa entistä paremmin lapsen ja perheen tarpeita. Suunnitelman pitää olla valmiina 1. 8. 2017 mennessä.

Päivähoito osana varhaiskasvatusta siirtyy alustavien suunnitelmien mukaan syksyllä 2018 sivistystoimen alaisuuteen. Muutos liittyy tulevaan Sote-integraatioon, jossa päivähoito ei ole mukana muuta kuin yhteistyökumppanin roolissa. Tämän jälkeen varhaiskasvatuksen kokonaisvaltainen kehittäminen siirtyy sivistystoimen vastuulle. Yhteistyö sosiaalitoimen kanssa kuitenkin jatkuu.

Tämän hetken tietojen perusteella myös koulukuraattorin ja koulupsykologin tehtävät siirtyvät myös sivistystoimen alaisuuteen.

5.3. Aikuiset ja työikäisten palvelut

Luhangan kunnassa oli työllisen työvoiman määrä 35,4 %:a asukkaista ja kunnan työttömien osuus työvoimasta oli 14,2 %. vuoden 2016 lopussa. Kunnassa oli työpaikkoja vuonna 2014: 158 kpl. Luhangan kunnassa työssä käyviä luhankalaisia oli vuonna 2014: 50.9 %.

Luhangan kunta tarjoaa työikäisille perusterveydenhuollon palvelujen lisäksi työterveyshuollon palveluja ja myös tarvittaessa aikuissosiaalityön palveluja ja kuntouttavaa työtoimintaa ja muita työllisyyspalveluja yhteistyössä Te- keskuksen kanssa.

Taloudellisten tukitoimien osalta tehdään yhteistyötä Kelan kanssa, perustoimeentulotuen siirryttyä Kelalle vuoden 2017 alussa. Harkinnanvarainen toimeentulotuki säilyi kunnan tehtävänä.

Eriytilanteiden osalta kunta tarjoaa tarvittavat palvelut. Tällaisia voivat olla esim. mielenterveysongelma, päihdeongelma, väkivalta (kokija, näkijä tekijä), armeija-aikaisen asumisen tukeminen tms.

Yhteistyö kunnan aikuisväestön kanssa tarjoaa rajattomasti mahdollisuuksia sekä mahdollistaa muiden ikäryhmien auttamisen ja tukemisen yhteistyössä kaikkien kuntalaisten hyväksi.

5.3.1. Tulevaisuus ja kehittämisen alueet

Tärkeää on saada työkäiset ihmiset pysymään Luhangassa. Uusien työpaikkojen luominen on haastavaa. Olisi tärkeää saada koottua asiasta kiinnostuneita henkilöitä yhteen miettimään ja toimimaan asian puolesta. Kunnassa on yritetty perustaa innovaatiotyöryhmää työllisyyden parantamiseksi, mutta tarpeeksi ei ole ollut kiinnostusta asian osalta. Yhtenä syynä tähän on varmaankin se, että kuntalaiset ovat jo monessa mukana, eikä aikaa uusiin työryhmiin osallistumiseen ole.

Maakunnallinen SOTE-integraatio tulee vaikuttamaan kunnan työpaikkojen vähenemiseen ja tuo mukanaan uusia haasteita.

(Sirpa Hyytiäinen, perusturvajohtaja)

5.4. Ikäihmiset ja vanhuspalvelut Luhangassa

Keskeiset hyvinvointiin liittyvät asiakirjat ja ohjelmat, jotka ohjaavat vanhuspalvelujen toimintaa Luhangassa:

Vanhuspalvelulaki (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista).

- Hyvinvointi-indikaattorit, Kuntastrategia 2016 Luhanka
- Seudulliset vanhuspalveluiden strategiset linjaukset 2030
- Ikäihmisten hyvinvointisuunnitelma 2014-2016 – (2020)
- Tilastokeskus; tilastot, ennusteet
- Sosiaali- ja terveysministeriön suositukset (2013)
- Keski-Suomen SOTE-hanke 2020
- THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKA net

Vanhuspalveluiden osuus analyseineen pohjautuu vuoden 2011-2025 tilastotietoihin.

Valtakunnallisissa vanhuspolitiikan tavoitteissa korostetaan terveiden ja toimintakykyisten elinvuosien lisäämistä, ennenaikaisen kuolleisuuden vähentämistä, väestöryhmien välisen terveyserojen pienentämistä sekä mahdollisimman hyvän elämänlaadun turvaamista. Tämä edellyttää hyvinvoinnin näkökohtien ottamista huomioon kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Terveiden ja toimintakyvyn sekä hyvinvoinnin edistämiseksi ja ylläpitämiseksi yhteiskunnan kaikkien sektoreiden yhteistyö on tärkeää.

Seudullisesti ja paikallisesti organisoitujen vanhustalveluiden kehittäminen on kaikkien yhteinen asia aina yhteiskuntasuunnittelusta sosiaali- ja terveystalveluiden kautta kulttuuriin, koulutukseen ja arkipalveluihin. Jokaisen hallintokunnan tulisi ennakoida omassa toiminnassaan lähivuosien väestökehityksen aiheuttamat vaikutukset ja vaatimukset. Vuoropuhelua palveluiden kehittämiseksi tulee käydä päättäjien, käyttäjien, kuntalaisten ja kaikkien palvelujen toteuttajien välillä.

Luhangan kunnan hyvinvointia määrittelee erityisesti ikäihmisten hyvinvointi, sillä kunnassa on lähes 40% 65 vuotta täyttäneitä. Tilanne peilaa terveystalveluiden merkitystä ja saatavuuden tärkeyttä. Vanhustalvelujen palvelutarjonnalle asettavat haasteita ikääntyvän väestön kasvu ja talouden heikentyminen sekä monisairauksien lisääntyminen. Vanhustalvelut kohdentuvat suurelta osin yli 75-vuotiaille, joiden määrä kasvaa. Karkeana muistisääntönä voidaan pitää sitä, että palvelutarpeet kaksinkertaistuvat 2012 –2030.

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan vuosina 2012-2025 Luhangan kunnan väestön määrä vähenee -11,3% (prosentuaalinen muutos). Ennusteen mukaan Keski-Suomen väestö asuu tulevaisuudessa tiiviimmin Jyväskylän ympärillä sijaitsevien kasvukuntien alueella ja maakunnan reuna-alueilla väestömäärä vähenee (Liite 1).

Väestörakenteeltaan Luhangan kunta on vanhusvoittoinen, kuten Keski-Suomen monet muutkin kunnat. Yli 75-vuotiaiden määrä ja osuudet väestöstä kasvavat huomattavasti vuoteen 2025 mennessä. Ikäluokka kasvaa 18,5% vuodesta 2012 vuoteen 2025. Keski-Suomessa kasvu on 51,2% (liite 2).

Yli 75-vuotiaiden määrän kasvaessa myös ikäluokan osuus väestöstä kasvaa. Luhangassa asukkaista 24,6% on yli 75-vuotiaita vuonna 2025. Osuus kunnan väestöstä on jopa neljännes. Keski-Suomen kunnista kasvu on suurinta Luhangassa (Liite 3).

Väestön huoltosuhde (huollettavien määrä sataa 15-64-vuotiasta kohden) muuttuu pääasiassa väestön ikääntymisen myötä kaikissa Keski-Suomen kunnissa. Demografinen huoltosuhde on Keski-Suomessa korkeampi koko maan tilanteeseen verrattuna niin vuonna 2012 kuin 2025. Luhangassa huoltosuhde on 97,3 vuonna 2012 ja 135,6 vuonna 2025. Vastaavat luvut Keski-Suomessa ovat 56,2 (2012) ja 72 (2025) (Liite 4).

Luhankalaisten sairastavuus on maan ja Keski-Suomen keskiarvoa suurempaa, Luhangassa se on 113,5 Keski-Suomessa 106,4 ja koko maassa 100 (Liite 5).

Väestön palvelutarpeeseen vastaaminen perustuu väestötiedon lisäksi tietoon väestön palvelujen käytöstä. Tieto paljon palveluja käyttävistä ja erityistä osaamista vaativista sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaita sekä palvelujen nykyisestä käytöstä on tärkeä palvelujen asiakaslähtöisyyden parantamisen, asiakasprosessin sujuvoittamisen sekä kustannusten hallinnan kannalta.

75-vuotta täyttäneiden palvelujen tarvetta kuvastavat tunnusluvut vuosina 2011-2012. Hyvinvointi-indikaattorit osoittavat, että kotona asuvien 75 -vuotta täyttäneiden määrä Luhangassa oli maan keskitasoa 88,5%, koko maassa 89,6 (suositus 91,0-92.0).

Säännöllisen kotihoidon asiakkaana oli Luhangassa 17,7%, koko maassa 11,9% (suositus 13,0-14,0). Luhangassa määrä oli Keski-Suomen kunnista suurimpia.

Vanhainkodeissa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa terveyskeskuksissa olevien ikääntyneiden määrää pyritään vähentämään. Luhangassa määrä oli 11,5%, koko maassa 4,4% (suositus 2,0-3,0). Luhangassa määrä oli Keski-Suomen suurin.

Omaishoidon tuen asiakkaana oli Luhangassa 8,9%, koko maassa 4,5% (suositus 6,0-7,0). Luhangassa määrä oli Keski-Suomen kunnista suurimpia (Liite 6).

5.4.1. Ikääntyneet

Luhangassa on perinteisesti korostunut laitospainotteisuus. Viime vuosina on pyritty vähitellen siirtymään avopainotteisempaan palvelurakenteeseen. Tähän on osaltaan vaikuttanut Palvelukeskus Tuuliharjun perustaminen vuoden 2015 alusta lukien. Tällöin yhdistettiin laitoshoidon ja kotihoito yhden organisaation alle. Palvelurakennemuutosta jatketaan edelleen kehittämällä ja tehostamalla kotihoitoa ja tukipalveluja sekä kehittämällä päivätoimintaa ja lyhytaikaishoitoa.

Vanhustenhuollon yksiköissä on panostettu virikkeellisyyteen ja toimintakyvyn tukemiseen kuntouttavalla hoiva- ja hoitotyöllä. Tällöin on palkattu mm. virike- ja kuntoutustyöntekijä (TE-keskus, määräaikainen). Lisäksi sekä laitoksessa että kotihoidossa on ollut saatavissa fysioterapeutin konsultointiapua ja ohjausta. Palvelukeskus Tuuliharjun päivätoiminta toimii kerran viikossa päiväkeskuksessa. Kotihoito toimii kunnan alueella kahdessa vuorossa jokaisena päivänä. Ikäihmisten osallisuuden lisäämisessä myös seurakunnalla, kansalaisopistolla (palvelupäivät) ja järjestöillä on merkittävä rooli.

Seurakunnan toiminnassa mm. vanhusten piirit, retket ja teemapäivät sekä lähimmäispalvelut tukevat erityisesti kotona asuvien ikääntyneiden ihmisten hyvinvointia. Srk tekee myös kotikäyntejä ikäihmisten luona.

Kansalaisopistolla on ikäihmisille suunnattuja liikuntaryhmiä sekä kerran kuukaudessa pidettävä palvelupäivä palvelukeskuksen tiloissa.

Haasteeksi muodostuu kotona asuvat ikäihmiset, joilla ei ole enää voimia osallistua kodin ulkopuolella tapahtuvaan viriketoimintaan.

Kunnassa tulee kiinnittää huomiota infrastruktuuriin mm. huomioimalla esteetön ja turvallinen liikkuminen kuten teiden hoito ja liukkauden torjunta.

Palvelukeskus Tuuliharjun yhteydessä olevat Tukiasunnot on suunniteltu inva-asunnoiksi huomioiden liikuntarajoitteiset henkilöt. Kuljetuspalvelu toimii kerran viikossa sivukyliltä keskustaan ja lähitaajamiin.

Ikääntyneiden asuin- ja elinympäristöön kauaskantoisesti vaikuttavat päätökset tehdään kaavoituksessa ja kuntasuunnittelussa. Ikäihmisten osalta toimintakykyvajeiden asettamiin haasteisiin on hoitotyön lisäksi vastattava esteettömillä yhdyskuntarakenteeseen ja asumismuotoihin liittyvillä ratkaisulla.

5.4.2. Johtopäätökset ja konkreettiset toimenpiteet

Luhangan kunnassa on kattavat ja toimivat peruspalvelut lähipalveluina.

- Kunnassa on pyritty kehittämään ikääntyneiden palvelurakennetta kohti avopalvelua. Tavoitteena on painopisteen siirtäminen kotiin annettavissa palveluissa ja ennakoivassa toiminnassa.
- Kunnan ikääntyneille turvataan lakisääteiset, laadukkaat ja ikääntyneiden hyvinvointia ylläpitävät ja edistävät palvelut.
- Luhanka on turvallinen asuin- ja elinympäristö ja pienessä kunnassa asiakastuntemus on hyvä.
- Yhteistyö yli yksikkörajojen, seudullisesti ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.
- Hoiva- ja hoitohenkilöstö on koulutettua ja ammattitaitoista. Laitoshoidossa hoitohenkilöstöstä on nimetty kuntoutuksen vastaava kuhunkin työvuoroon.
- Toimintakykyä edistävään toimintaan on panostettu mm. palkkaamalla virike- ja kuntoutustyöntekijä (Te-keskus, määräaikainen) sekä fysioterapeutin konsultointiapu sekä järjestämällä täydennyskoulutusta hoitohenkilöstölle.
- Kansalaisopiston tarjoamat tilaisuudet ikäihmisille sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, että kansalaisaktiivisuuteen ja –tietouteen liittyen.
- Esteettömiin tiloihin kiinnitetään huomiota erityisesti ikäihmisille ja liikunta-rajotteisille suunnatuissa tilaisuuksissa. Perinnetietouden siirtymistä ikäluokilta seuraaville tuetaan esim. koululaisten askarteluryhmissä. Tämä tukee myös ikäihmisten kokemusta siitä, että heillä on annettavaa nuoremmilleen

5.4.3. Tulevaisuus ja kehittämisen haasteet

Jatketaan palvelurakenteiden uudistamista laitoshoidosta kohti avopainotteisempia ja kodinomaisempia asumismuotoja.

Vanhuspalvelulain mukaisesti siirretään palvelurakenteen painopistettä kotona asumista tukeviin palveluihin ja käynnistetään vastuuhoidajatoiminta (omahoitaja). Valtakunnallisten suositusten mukaan noin 90% 75 vuotta täyttäneistä asuu omassa kodissaan ja vain noin 10% 75 vuotta täyttäneistä henkilöistä tulisi olla ympärivuorokautisen hoidon piirissä. Tämän lisäksi tulee suunnitelmia tehtäessä varautua tarjoamaan 2-3 prosentille 65-74 vuotiaista henkilöistä ympärivuorokautisen hoidon paikkoja.

Ryhmämuotoisen asumisen ja palveluasumisen paikkojen kehittäminen ja lisääminen.

Ikääntyneiden hyvinvointipalvelut keskitetään hyvinvointikeskukselle (päiväkeskustoiminnan lisääminen ja kehittäminen) tukemaan kotona asumista.

- Rakenne- ja resurssiohjauksella mahdollistetaan ikääntyneen kotona selviytyminen mahdollisimman pitkään.
- Riittävät lääkäriresurssit ovat tärkeä edellytys kotihoidon tehostamiseksi (vrt. kotisairaaloiminta). Myös muu resursointi (koulutetun henkilöstön määrä) oltava riittävä suhteessa asiakkaiden hoitoisuuteen.
- Muistisairauksien aiheuttamat palvelutarpeet

Muistisairaudet ovat palvelujärjestelmän kannalta yksi haasteellisimmista ikääntymiseen liittyvistä sairauksista. Muistisairaudet ovat toimintakykyä laajalaisesti heikentäviä sairauksia, joita esiintyy eniten iäkkäillä henkilöillä.

Keskivaikean ja vaikean dementian esiintyvyys Suomessa:

alle 65-vuotiailla noin 0,2-0,3%

65-74- vuotiailla noin 4%

75-84- vuotiailla runsaat 10%

85- vuotta täyttäneillä noin 35%

- Ikääntyneiden oman toimintakyvyn tukeminen ja edistäminen ennaltaehkäisevän ja kuntouttavan toiminnan keinoin.

Kotona asumista on tuettava kuntouttavalla ja ennaltaehkäisevällä toiminnalla sekä riittäville ja joustaville kotihoitopalveluilla.

- Henkilöstöä motivoidaan ja koulutetaan toimintakykyä edistävään toimintaan. Myös omaisia tiedotetaan, tuetaan ja ohjataan tavoitteelliseen läheistensä toimintakyvyn tukemiseen.
- Ikääntyneiden palvelut tuotetaan monitoimijaisesti, yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa (kolmas sektori, yksityiset palveluntuottajat).
- Vahvistetaan iäkkäiden henkilöiden vaikuttamismahdollisuuksia palveluiden kehittämisessä ja toteuttamisessa.
- Kotona asumista tukevien palveluiden kehittäminen ja vahvistaminen sekä erilaisen hyvinvointiteknologian hyödyntäminen kotihoidon palveluiden järjestämisessä.
- Omaishoitoa tuetaan ja palveluita kehitetään.

- Vapaaehtoistoimintaa kehitetään.
- Esteettömään liikkumiseen, kuljetuspalveluiden riittävyyteen ja apuvälineiden saatavuuteen on kiinnitettävä huomiota.

5.4.3.1. Toimenpide-ehdotukset ja resurssit edellä mainittuihin kehittämiskohteisiin

- Sote-uudistukseen liittyen kunnan osallistuminen ”Kukoistava kotihoito”-hankkeeseen. Hankkeessa kehitetään yhteistä kotihoidon toimintamallia koskien tulevaa maakuntaa ja samoin omaishoitoa kaikenikäisille.
- Ikääntyneen on voitava asua omassa kodissaan erilaisten palveluiden turvin niin pitkään kuin se ihmisarvoa kunnioittaen on tarkoituksenmukaista. Vaikka palvelurakennetta kehitetään avopalveluja painottavaksi, laitoshoidon tarve on kuitenkin edelleen, mutta keskimääräisen eliniän noususta ja toimintakyvyn parantumisesta johtuen laitoshoidon tarve siirtyy entistä korkeammille ikävuosille.
- Kotihoitotoiminnan muuttaminen ympärivuorokautiseksi (7 /24), mikä mahdollistaa laitoshoitopaikkojen vähentämisen. tämä on myös valtakunnallinen tavoite.
- Henkilöstöresurssointi tulee olla riittävää ja vastata asiakkaan hoitoisuuden tasoa.

Laadukkaiden ja asiakaslähtöisten palveluiden tuottaminen edellyttää osaavaa ja koulutettua henkilökuntaa. Vanhuspalvelulain mukaan kunnan on huolehdittava riittävästä hoitohenkilöstöstä sekä erityisalojen osaamisesta.

Laitoshoidon vähentäminen mahdollistaa hoitohenkilöstön siirtymistä avohoitoon.

- Muistisairauksien aiheuttamat palvelutarpeet

Tutkimusten valossa oletetaan esiintyvyyden pysyvän tulevina vuosina nykyisellä tasolla. Muistisairaiden määrää lisää tällöin ”vain” väestön ikääntyminen ainakin vuoteen 2030 saakka, mikä kasvattaa sekä laitoshoidon että tehostetun palveluasumisen paikkamäärän tarvetta myös alle 75- vuotiaiden osalta.

- Erilaisten asumispalveluiden ja välimuotoisten asumisratkaisujen (yhteisöllisyyttä tukeva pienryhmäkoti) kehittäminen ja lisääminen
- Vammaisten ja ikäihmisten perhehoidon kehittäminen ja lisääminen.

- Hyödynnetään hyvinvointiteknologiaa osana ikääntyneiden palvelujärjestelmää (turvapalvelujärjestelmä, koneellinen annosjakelu, kotihoidon ateriapalvelu).
- Kotiin vietävien palveluiden ja kotikuntoutuksen kehittäminen sekä ravitse ohjaukseen ja neuvontaan panostaminen seuraavin toimenpitein:

Henkilöstöä motivoidaan ja koulutetaan toimintakykyä edistävään toimintaan. Myös omaisia tiedotetaan, tuetaan ja ohjataan tavoitteelliseen läheistensä toimintakyvyn tukemiseen.

Hoiva- ja hoitohenkilöstön motivoiminen ja kouluttaminen kunnonhoitajiksi (kuntouttava työote hoitotyössä).

Kuntoutusresurssien vahvistaminen Tk-sairaalan akuuttiosaston, laitoshoidon sekä kotihoidon osalta.

Ostopalveluna ravitsemusterapeutin työpanosta ravitsemustietämyksen kohentamiseen (henkilöstön koulutus, ikääntyneiden ravitsemusneuvonta).

- Tasapainoisella ja terveyttä edistävällä ravitsemuksella voidaan ehkäistä ja vähentää sairauksia ja siten myös sairauksista aiheutuvia kuluja.

(Asta Tiitta, Palvelukeskus Tuuliharjun johtaja)

6. SIVISTYSTOIMI

Luhangan kunnan sivistystoimeen kuuluu sivistystoimenlautakunta, opetustoimi, kirjasto, kulttuuritoimi, liikunta ja ulkoilu, kansalaisopistotoiminta, nuorisotoiminta ja musiikki- ja muu taidetoiminta.

Sivistystoimi tarjoaa lakisääteisiä palveluita, antaa kuntalaiselle mahdollisuuden itsensä sivistämiseen ja luo mahdollisuuden vapaa-ajan harrastuksiin.

Kaikessa toiminnassa korostuu yhteistyö kolmannen sektorin kanssa mm. urheiluseurojen tai muiden järjestöjen kanssa.

6.1. Sivistystoimenlautakunta

Luhangan kunnan sivistystoimenlautakunnan alaisuuteen kuuluvat esi- ja peruskoulu, kirjasto, kulttuuri, liikunta ja ulkoilu, kansalaisopistotoiminta, nuorisotoiminta ja musiikki- ja muu taidetoiminta. Lautakunta koostuu kuudesta jäsenestä + puheenjohtajasta.

Luhangan kunnan sivistystoimenlautakunnan perustehtävänä on huolehtia oman alueensa toimintojen toteuttamisesta ja kehittämisestä. Toiminnan peruseriaatteina ovat aktiivisuus, ajantasaisuus, turvallisuus, laatutietoisuus, monipuolisuus ja tasapuolisuus.

Lautakunnan vuosia kestänyt myönteinen ote koulujärjestelyihin on tuonut kuntamme kouluihin oppilaita neljän kunnan alueelta. Toiminnallisesti lautakunta on taannut laadun mm. koulutetun ja riittävän henkilöstön avulla. Tasapuolisuuteen on pyritty tarjoamalla kaikille kunnan kansalaisryhmille erilaisia koulutus- ja kulttuuripalveluja. Lautakunta on edelleen pyrkinyt kiinnittämään erityistä huomiota palveluiden saatavuuteen ja niiden kehittämiseen.

6.2. Opetustoimi

Luhangan kunnan opetustoimessa on yksi koulu, Tammijärven koulu. Koulussa on sekä esikoulu että peruskoulun alakoulu. Tammijärven koulun yhteyteen rakennetaan uutta koulurakennusta, jotta oppilaamme saavat nykyajan pedagogiaa vastaavat, turvalliset ja viihtyisät tilat. Uusi koulurakennus otetaan käyttöön syksyllä 2017. (oheisena uuden koulun luonnoskuva)

Vuoden 2015 kevään esi- ja perusopetuskyselyn arviointitulosten mukaan esiopetuksen ja perusopetuksen vahvuksina Luhangassa ovat koulujen myönteinen ilmapiiri, hyvä yhteistyö koulun ja kodin välillä, laadukas opetus ja monipuoliset työskentelytavat. Vastaajat kokevat, että lapsi saa tarvitsemaansa tukea, kiusaamiseen puututaan tehokkaasti ja oppilasarviointi on kannustava ja yhdenvertainen. Koulun tiedotustoiminta on riittävä ja koulu on aktiivinen ja yhteistyökykyinen suhteessa muuhun ympäristöön.

Vuodesta 2015 Luhangan kunnan koulut ovat noudattaneet Liikkuva koulu-hankeen ideologiaa ja toimintatapaa, missä pyritään edistämään lasten liikkumista. Tämä pyritään huomioimaan niin oppitunneilla mm. toiminnallisella pedagogialla ja Ryhtirobo-harjoitteilla kuin välitunneillakin ohjatuin välituntileikein ja hankkimalla riittävästi välituntivälineitä. Toiminta on voimassaolevan opetussuunnitelman tavoitteiden mukaista.

Esi- ja peruskoulun opetussuunnitelman yhtenä osana on Kulttuurisuunnitelma, Kulttuuripolku. Se on luhankalaisen tavoitteellisen kulttuurikasvatuksen kulttuurisuunnitelma. Se sisältää kulttuurin vähimmäisvaatimukset, jotka jokaisen Luhangan koulujen oppilaan, esikoulusta kuudenteen luokkaan, tulisi vuosittain saada. Kulttuuripolku etenee seitsemän vuoden syklissä. Näin jokainen koululainen pääsee osalliseksi jokaisesta teemavuodesta-polunmutkasta. 6-15 vuotioiden osalta kouluilla on suuri vastuu kulttuurikasvatuksessa, koska koulujen avulla tavoitetaan aina koko ikäryhmä. Tällöin jokainen lapsi ja nuori pääsee osallistumaan kulttuuritapahtumiin.

Tammijärven koulu tekee hyvin paljon yhteistyötä Luhangan eri hallintokuntien kuten vanhushuollon ja päivähoidon kanssa. Lisäksi koulu tekee yhteistyötä kolmannen sektorin kuten Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisen yhdistyksen, Paikallisen Eläkeliiton tai urheiluseurojen kanssa.

6.2.1. Oppilashuolto

Luhangan kunnan oppilashuoltosuunnitelma koskee sekä esi- että perusopetusta, koska Luhangan kunnassa esiopetus järjestetään Tammijärven koulun yhteydessä. Oppilashuoltosuunnitelmassa käytetään perusopetuksen käsitteistöä. (Esim. lapsesta käytetään käsitettä oppilas.)

Opetushallituksen päätöksestä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2011 tehdyt muutokset ja täydennykset koskevat myös oppimisen ja koulunkäynnin tukea. Luhangan kunta on laatinut moniammatillisessa yhteistyössä kunnan erityisopetusmallin ”Mäyrän pesä”, joka koskee sekä esi- että peruskoulua. Erityisopetusmalli on päivitetty 2014 uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) velvoittamalla tavalla vastaamaan esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutoksia; Mäyrän pesä- Luhangan kunnan erityisopetusmalli ja oppilashuoltosuunnitelma.

Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi oppilaille on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Oppilashuollossa kehitetään, seurataan ja arvioidaan koko kouluyhteisön, yksittäisten luokkien ja ryhmien hyvinvointia sekä huolehditaan siitä, että oppilaan yksilölliset kasvuun ja kehitykseen sekä terveyteen liittyvät tarpeet otetaan huomioon koulun arjessa.

Yhtenä osana oppilashuollon suunnitelmaa on suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Koulussa emme hyväksy kiusaamista missään muodossa. Oppisisällöissä pyritään ennaltaehkäisevään kasvatukseen väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän estämiseksi. Harjoittelempa vuorovaikutustaitoja ja rakentavia toimintatapoja oppilaiden kanssa arjessa. Puuttumisessa keskitytään ratkaisujen löytämiseen. Asiasta tiedotetaan ja keskustellaan

kaikkien kiusaamiseen osallistuneiden kanssa. Henkilökunta on laatinut yhteiset toimintatavat kiusaamistilanteiden selvittämiseen.

6.2.2. Opetussuunnitelma

Esi- että perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet laaditaan perusopetuslain ja -asetuksen sekä tavoitteet ja tuntijaon määrittävän valtioneuvoston asetuksen pohjalta. Perusteasiakirja on opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaisesti paikallinen opetussuunnitelma valmistellaan (Esi- ja perusopetuksen valtakunnalliset opetussuunnitelmaperusteet 2014).

Opetussuunnitelman tehtävänä on edistää opetuksen laadun jatkuvaa kehittämistä ja vahvistaa koulutuksellista jatkumoa. Se luo perustan varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen ja perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtymiselle.

Paikallinen opetussuunnitelma on tärkeä osa ohjausjärjestelmää. Sillä on keskeinen merkitys sekä valtakunnallisten tavoitteiden että paikallisesti tärkeänä pidettyjen tavoitteiden ja tehtävien ilmentämisessä ja toteuttamisessa. Paikallinen opetussuunnitelma luo yhteisen perustan ja suunnan koulutyölle Luhangassa. Se on strateginen ja pedagoginen työkalu, joka ohjaa opetuksen järjestäjän toimintaa sekä koulun työtä. Opetussuunnitelma liittyy koulun toiminnan muuhun paikalliseen toimintaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi.

Paikalliseen opetussuunnitelmatyöhön ovat osallistuneet kaikki Luhangan opettajat. Luhangan opetustoimi on tehnyt yhteistyötä myös Joutsan opetustoimen kanssa. Esiopetuksen opetussuunnitelma on tehty vuorovaikutuksessa perusopetuksen opetussuunnitelman kanssa. Paikallisen opetussuunnitelman työversio on ollut alusta saakka julkisena ja kommentoivana Peda.netin sähköisessä työympäristössä.

Huoltajia ja oppilaita on osallistettu tulevaisuuden kouluun ja tulevaan opetussuunnitelmaan kohdistuvien odotusten kartoituksella ja oppilaan arviointiin kohdistuvalla kyselyllä. Koulujen tulee vahvistaa osallisuuden toteutumista toimintakulttuurissa kokonaisuudessaan. Kiinnitetään huomio oppilaiden ja huoltajien kannalta mielekkäisiin ja monipuolisiin sekä oppilaiden kehitysvaiheen huomioon ottaviin osallistumisen tapoihin.

Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan opetussuunnitelman oppilashuoltoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevilta osin yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa, kolmannen sektorin kanssa, liittyy koulun sitä ympäröivän yhteisön elämään. Se parantaa suunnitelmien toteuttamista ja perusopetuksen koulutyön laatua.

Oppilaalla on perusopetuslain turvaama oikeus saada kaikkina koulupäivinä opetussuunnitelman mukaista perusopetusta. Opetuksen järjestäjä huolehtii tämän oikeuden toteutumisesta, ja jokainen oppilaiden kanssa työskentelevä toteuttaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja noudattaa muita työtä ohjaavia normeja.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua toimintansa ulkopuoliseen arviointiin. Paikallisen opetussuunnitelman ja

lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää.

Luhangan kunnan sivistystoimenlautakunta on hyväksynyt Luhangan kunnan esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmat. Ne ovat luettavissa sähköisenä Peda.net-internet-sivuilta Luhangan kunnan Tammijärven koulun internet-sivun etusivulta. Sekä esi- että perusopetuksen opetussuunnitelma tuli voimaan Luhangan kunnassa 1.8.2016.

6.2.3. Esikoulu

Tammijärven koululla on 1 esiopetusryhmä, jossa on 1 esikoulunopettaja. Opetusryhmä on pieni ja se takaa loistavan mahdollisuuden lapsille oppia ja kasvaa turvallisessa ja yksilön huomioonottavassa ympäristössä. Päivähoito, esikoulu ja peruskoulu ovat hyvin kiinteässä yhteistyössä. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lasten myönteistä kasvua ja kehitystä.

Esikouluoppilaille on mahdollisuus osallistua Tammijärven koululla järjestettävään iltapäivätoimintaan koulupäivinä. Luhangassa alle kouluikäisten lasten hoito järjestetään perhepäivähoitona osana perusturvaa. Luhanka kuuluu Jyväskylän seudulliseen päivähoitojärjestämisalueeseen, jolloin vanhemmilla on oikeus hakea päivähoitopaikkaa myös Jyväskylän seudulta.

Luhangan lastenneuvolapalvelut tarjotaan Joutsan neuvolassa. länmukaisissa neuvolatarkastuksissa suoritetaan lapsille erilaisia testejä esim. neurologisia testejä. Lääkärintarkastukset tehdään tietyn ikäisille lapsille. Tarkastusten perusteella lapset ohjataan tarvittaessa puheterapeutin arvioon, puheterapiaan tai toimintaterapiaan, psykologin luo tai läheteellä keskussairaalan eri erikoislääkäreille.

Tiedonsiirtoa neuvolasta päivähoitoon ja esiopetukseen tehdään vanhempien luvalla. Kevätlukukauden lopussa järjestetään moniammatillinen nivelvaiheen palaveri oppilashuollon asiantuntijaryhmässä, johon osallistuvat ainakin neuvolan terveydenhoitaja, kouluterveydenhoitaja ja esikouluopettaja. Palaverissa siirretään tarvittava tieto esikoulunopettajalle tulevista esikoululaisista.

Esikoulun oppilaat kuuluvat kunnan koulujen yhteisen oppilashuollon tuen piiriin. Kevät- tai syyslukukaudella esitellään oppilashuollon asiantuntijaryhmässä esikouluryhmän oppilaat. Kevätlukukaudella esikoululaisille teetetään tarvittaessa kouluvalmiustestejä. Testitulokset ilmoitetaan huoltajille ja käsitellään oppilashuollon asiantuntijaryhmässä.

6.2.4. Peruskoulun alakoulu

Luhangassa on 1.8.2016 alkaen yksi alakoulu, Tammijärven koulu (1.8.2017 alkaen nimenmuutos Luhangan koulu). Koulussa toimii myös esiopetus. Koulu on pieni 50 oppilaan koulu (tilanne 31.12.2016). Luokat ovat pääasiassa yhdysluokkia. Koulu toimii seutukouluna. Koulussa on oppilaita neljän eri kunnan alueelta: Hartolasta, Joutsasta, Jyväskylästä ja Luhangasta.

Alakoulun 1.-4.-luokkalaisilla ja esikoululaisilla on mahdollisuus osallistua Tammijärven koulussa järjestettävään iltapäivätoimintaan koulupäivinä. Iltapäivätoiminnan tarkoituksena on tarjota lapsille turvallista ja ohjattua toimintaa koulun jälkeen eli toiminta on suunnitelmallista.

Toiminnan tavoitteena on tukea kokonaisvaltaisesti kodin ja koulun yhteistä kasvatustyötä. Aamu- ja iltapäivätoiminnan tehtävänä on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen seuraavista näkökulmista:

- Lapsen vapaa-ajan toiminnan ohjaaminen
- Lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen
- Lapsen koulunkäynnin ja oppimisen tukeminen
- Varhainen puuttuminen ja sosiaalinen vahvistaminen.

Toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon sekä yksilölliset että yhteisölliset näkökohdat. Aamu- ja iltapäivätoiminta on ryhmätoimintaa, ja ryhmää ohjaavat säännöt ja arvot muovaavat osaltaan lasten sosiaalista kasvua. Tavoitteena on tarjota lapsille heidän tarpeitansa vastaavaa, monipuolista ja virkistävää toimintaa sekä antaa myös mahdollisuus lepoon ja itsekseen olemiseen.

Koulupäivän aikana tapahtuneet asiat ja lasten omat kokemukset tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa toiminnassa huomioon. Toiminnalla on oma erityisluonteensa, sillä se perustuu vapaaehtoisuuteen ja sijoittuu lasten vapaa-aikaan. Lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen toteutuu parhaiten luonnollisia kasvuympäristöjä ja pedagogista osaamista hyödyntämällä ja yhdistämällä.

Tavoitteena on avoin, rohkaiseva ja kiireetön ilmapiiri. Iltapäivätoiminta muodostaa lapselle ehjän ja monipuolisen kokonaisuuden, joka tarjoaa mahdollisuuden sosiaaliseen vuorovaikutukseen, liikkumiseen ja ulkoiluun. Läksyhetkessä annetaan tukea ja apua kotitehtävien teossa. Tärkeää on myös oppilaan oma toiminta, rentoutuminen ja lepo.

Vastuuohjaaja määrittelee tarkemman ohjelmasisällön ja ilmoittaa niistä kuukausittain kotiin tulevassa tiedotteessa. Iltapäivätoiminnan ohjaaja laatii lukukausittaisen toimintaohjelman ja antaa sen esimiehensä hyväksyttäväksi. Toiminta pyritään suunnittelemaan vaihtelevaksi, joustavaksi, kannustavaksi, iloiseksi ja lapsilähtöiseksi.

Kouluterveydenhoitaja käy Tammijärven koululla n. kerran kuukaudessa. Koululääkäri käy koululla kerran lukukaudessa. Muina aikoina koululääkäripalvelut tavoittaa Joutsan kouluterveydenhuollon kautta.

Luhangan kunnan oppilaat siirtyvät kuudennelta luokalta yläkouluun joko Joutsaan tai Sysmään. Oppilaat, joiden kotikunta on muu kuin Luhanka, siirtyvät omien kuntiensä yläkouluihin. Yläkoulut järjestävät tuleville yläkoululaisille tutustumispäivän kevätlukukaudella. Alakoulun ja yläkoulun henkilökunta pitää kevätlukukauden lopussa siirtopalaverin oppilashuollon asiantuntijaryhmässä, jossa käsitellään tulevien seitsemäsluokkalaisten koulunkäyntiin liittyviä asioita. Siirtopalaveriin osallistuu mahdollisuuksien ja tarpeiden mukaan terveydenhoitaja, yläkoulun luokanvalvoja,

oppilaanohjaaja, alakoulun luokanopettaja, yläkoulun ja alakoulun erityisopettajat ja tarvittaessa myös muita asiantuntijoita.

Koululla on runsas harrastekerhojen tarjonta oppilaille koulupäivän jälkeen. Koulun henkilökunta toimii harrastekerhojen ohjaajina. Harrastekerhojen ohjaamiseen on saatu valtiolta avustusta.

Luhangan kunta on ostanut Sysmän 4H:lta palveluja lasten harrastekerhon muodossa. Kerho on suunnattu kouluikäisille lapsille.

Koululla toimii aktiivinen oppilaskuntatoiminta. Jokaiselta luokka-asteelta valitaan jäsen oppilaskunnanhallitukseen. Hallitus osallistuu koulun toiminnan suunnitteluun ja kehittää sitä.

6.2.5. Mahdollisuudet ja kehittymisalueet

Luhangan kunnan opetustoimen vahvuuksia:

- sivistystoimenlautakunta on panostanut toiminnassaan riittäviin resursseihin, pätevään ja ammattitaitoiseen henkilöstöön ja pieniin opetusryhmiin
- opetustoimella on hyvä yhteistyö kolmannen sektorin ja kunnan eri tahojen kanssa
- yhteys luontoon

Luhangan kunnan opetustoimen kehittämisalueet:

- pitää opetustoimi houkuttelevana lapsiperheille, jotta oppilasmäärä ei laskisi vaan kasvaisi

6.3. Kirjasto

Kirjastot ovat osa kuntalaisille tarjottavia palveluja. Luhangassa on kaksi kirjastoa: Tammijärven kirjasto ja Luhangan pääkirjasto. Kirjastossa on lainauksen lisäksi mahdollisuus lukea lehtiä, ottaa kopioita, käyttää tietokoneita ja internet-yhteyttä, lainata kirjojen lisäksi mm. lukulaitetta. Kirjastot ovat fyysisesti tavoitettavissa aukioloaikojen mukaisesti viitenä päivänä viikossa. Kirjasto tekee yhteistyötä koulun kanssa esim. satuhetkien ja lukupiirien muodossa. Kirjastossa järjestetään lukupiirejä myös aikuisille yhteistyössä Marttojen kanssa.

6.3.1. Mahdollisuudet ja kehittymisalueet

Kirjastojen vahvuuksia:

- 2 toimipistettä takaa saavutettavuuden
- ammattitaitoinen henkilöstö
- yhteistyö koulun ja kunnan eri tahojen kanssa
- Keskikirjasto- kirjastoverkko
- laajat kokoelmat ja riittävät ATK-laitteet

Kirjaston kehittämisalueet:

- audiovisuaalisen aineiston hankinta
- riittävän asiakas- ja lainaajamäärän ylläpito
- palvelujen monipuolistaminen ja kehittäminen

6.4. Kulttuuritoimi

Erilaiset tapahtumat, jotka useimmiten järjestetään yhteistyössä kunnan, kolmannen sektorin ja kuntalaisten kanssa kuuluvat kuntalaisille tarjottaviin kulttuuripalveluihin ympäri vuoden. Tapahtumien järjestäjille tarjotaan apua käytännön asioiden järjestämiselle ja tarjotaan tiloja tapahtumille. Sivistystoimenlautakunta jakaa vuosittain Sivistystoimenpalkinnon sivistyksen, kulttuurin tai vapaa-ajan saralla kunnostautuneelle kuntalaiselle.

6.5. Liikunta ja ulkoilu

Luhangassa on pyrkimyksenä edistää ja tukea kaikenikäisten kansalaisten terveyttä, toimintakykyä ja hyvinvointia. Tavoitteena on tarjota monipuolisia mahdollisuuksia liikunnan harrastamiseen ja liikuntaharrastuksen aloittamisen kynnyksen madaltamiseen. Tästä ovat esimerkkinä mm. uimakoulut, erilaiset ilmaiset harrastustilat ja liikuntapaikat.

Luhangan kirkonkylällä on Kylätalo, jota kuntalaiset saavat käyttää monenlaiseen toimintaan osittain ilmaiseksi ja osittain maksamalla pientä vuokraa. Kunnassa on kaksi kuntosalia ja yksi liikuntasali, joiden käyttö on kuntalaisille ilmaista.

Kesäisin järjestetään uimakouluja kunnan kahdella uimarannalla. Toisella rannalla on kyläsauna, jota kuntalaiset voivat vuokrata käyttönsä. Samaisella rannalla ylläpidetään talvisin avanto uintia varten.

Talvisin ylläpidetään myös hiihtolatuja sekä kirkonkylällä että Tammijärvellä. Kunnassa on myös kaksi hiekkakenttää esim. pallopeleille. Kentille asennetaan jääkiekkokaukalo talvella ja ylläpidetään jäätä luistelua varten.

Opetus- ja kulttuuritoimi jakaa järjestöille ja liikuntatoimijoille avustuksia kerran vuodessa. Keski-Suomen Liikunta ry:n Vuoden liikuntateko-palkinto on jaettu Luhangan kunnassa jo useana vuonna. Palkinnon saaja palkitaan Keski-Suomen urheilujuhlassa.

6.5.1. Mahdollisuudet ja kehittyminenalueet

Liikunnan ja ulkoilun vahvuudet:

- hyvät luontoliikuntamahdollisuudet
- hyvät sisäliikuntamahdollisuudet
- 3.sektorin aktiivisuus

Liikunnan ja ulkoilun kehittämismahdollisuudet

- liikuntapaikkojen kunnossapito ja huolto (esim. pururadat, jääkiekkokaukalot, rannat, hyppytorni ja laiturit, avantoalueet)
- luoda moottoriurheilumahdollisuuksia
- frisbeegolfradan rakentaminen
- määrärahojen lisääminen
- aktiivisten toimijoiden lisääminen

6.6 Kansalaisopistotoiminta

Kunta ostaa kansalaisopistopalveluja Jyväskylän kansalaisopistolta mm. kädentaitoihin liittyviä kursseja, liikunnan- ja musiikinalan kursseja. Kurssit pidetään pääasiassa Tammijärven koululla, Kylätalolla, Luhangan vanhainkodilla ja Kehräämössä

6.7. Nuorisotoiminta

Nuorten aktiivisuutta ja nuorten taustalla toimivia aikuisia on haluttu nostaa esille Nuorten Keski-Suomi ry:n järjestämässä palkitsemisjuhlassa, missä Luhangan kunta on ollut pitkän ajan vuosittain palkitsemassa luhankalaisia aktiivisia toimijoita.

6.8. Musiikki- ja muu taidetoiminta

Luhangan kunta on ostanut musiikinopetusta ja muuta taideopetusta Puulan seutuopistolta Joutsasta ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymältä.

6.9. Tulevaisuus, mahdollisuudet ja kehittymisalueet yleisesti

Vahvuudet:

- Luhanka on osa upeaa keskisuomalaista luontoa
- hyvät tilat toimia
- Luhankalaiset ovat yhteisöllisiä ja toisistaan välittäviä ja auttavia

Kehittämisalueet

- toimijoiden ja aktiivisten osallistujien ikääntyminen
- toimijoiden ja aktiivisten osallistujien väheneminen

(Leila Qvist-Pettersson, johtajaopettaja)

7. MAAKUNNALLISEN SOTE –UUDISTUKSEN VAIKUTUKSET

Maakunnallisen sote-uudistuksen seurauksena kunnan perusturva siirtyy maakuntahallinnon alaisuuteen. Perusturvan osuus kunnan taloudesta on vuoden 2017 talousarviossa 63,5 %. Kuntaan jää yleishallinto, sivistystoimi ja tekninen toimi. Keskeisiä tehtäviä ovat myös terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, liikunta, kulttuuri, vapaa-aika, nuorisotoimi, maankäyttö ja rakentaminen, paikallinen osallistaminen sekä yleinen edunvalvonta, elinkeinon kehittäminen ja kuntaidentiteetin luominen ja vahvistaminen uudessa tilanteessa. Henkilöstövaikutukset vastaavat talouden muutoksia.

(Reijo Urtti, kunnanjohtaja)

Kunnan, maakunnan ja valtion tehtävät

8. YHTEENVETO JA PAINOPISTEALUEET TULEVALLA VALTUUSTOKAUDELLA

Luhangan kunta on kyennyt moitteetta tuottamaan kuntalaisten palvelut ja samalla ylläpitämään kestävästä kuntataloutta, mikä taseessa olevien puskurien avulla mahdollistaa kunnan hallitun kehittämisen myös lähitulevaisuudessa. Tulevalla valtuustokaudella keskeiseksi muodostuu edelleen vakaa taloudenpito muuttuvissa olosuhteissa, eikä niiden olosuhteiden välttämättä tarvitse muodostua esteeksi kunnan kehitykselle. Muutoksessa voidaan enemmänkin nähdä mahdollisuuksia, jotka oikein käytettynä vain vahvistavat kunnan suhteellista asemaa muiden kuntien joukossa.

Tulevalla valtuustokaudella tulee myös keskittyä kunnan keskeisimmän ongelman eli väestökehityksen hoitoon sekä kunnalle määräytyihin tehtäviin sote- ja maakuntauudistuksen jälkeen. Samalla tulee vahvistaa nykyisiä ja avata uusia seudullisen yhteistyön muotoja. Laajempi näkökulma avaa väistämättä uusia mahdollisuuksia kunnan kehittymiselle yhdessä naapurikuntien kanssa.

(Reijo Urtti, kunnanjohtaja)